

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

CONDUCATOR DE DOCTORAT

PROF.UNIV.DR. EMILIA DOMNIȚA TOMESCU

STUDENT-DOCTORAND

ANDREEA-ELENA BÂRZOIU

CONSTANȚA, 2016

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT FILOLOGIE

**DERIVARE LEXICALĂ ȘI DERIVARE ONOMASTICĂ ÎN
LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ**

Seria derivativă *-oi(u)*, *-oaie*, *-oaia* / *-oń(u)*, *-oańe(a)*, *-oń(i)*

Conducator de doctorat:

Prof.univ.dr. Domnița Emilia Tomescu

Student-doctorand:

Andreea-Elena Bârzoiu

CONSTANȚA, 2016

CUPRINS

Cuprins.....	1
Introducere.....	2
1. Premisele și obiectivele lucrării.....	2
2. Stadiul actual al cercetărilor.....	5
3. Surse documentare.....	10
4. Metode și tehnici de cercetare.....	12
5. Precizări terminologice.....	14
Capitolul I Derivarea lexicală și derivarea onomastică în limba română actuală.....	21
Capitolul al II-lea Sufixul lexical <i>-oi/ -oń (-oaie/ -oană)</i>	63
1. Sufixul lexical <i>-oi</i>	63
2. Sufixul lexical <i>-oaie</i>	74
3. Sufixul lexical <i>-oń/ -oană</i>	75
Capitolul al III-lea Sufixul lexico-onomastic <i>-oi(u), -oaie, -oaia/ -oń(u), -oańe(a), -oń(i)</i>	77
1. Sufixul lexico-onomastic <i>-oi</i>	77
2. Sufixul onomastic <i>-oiu</i>	82
3. Sufixul onomastic <i>-oaia</i>	129
4. Variantele fonetice ale sufixului <i>-oaia (-oaie, -oae, -oe, -oia, -oie)</i>	136
5. Sufixe onomastice compuse.....	142
Concluzii.....	145
Abrevieri.....	147
Bibliografie generală.....	150

Cuvinte-cheie: derivare lexicală, derivare onomastică, derivare lexico-onomastică, sufixe onomastice, sufixe lexico-onomastice, deatroponimice, delexicale, detoponimice, deonomastice, patronimice, matronimice, supranume, hipocoristice.

Teza de doctorat intitulată *Derivare lexicală și derivare onomastică în limba română actuală. Seria derivativă -oi(u), -oaie, -oaia / -oh(u), -oahe(a), -oh(i)* își propune studierea unei zone de interferență a vocabularului, care interesează două discipline lingvistice: lexicologia și onomastica. Tematica de actualitate a demersului nostru are în vedere stabilirea specificului derivării onomastice prin raportare la cea lexicală.

Punctul de plecare al tezei îl constituie observația că onomastica, în raport cu lexicologia, nu beneficiază, până în prezent, de o lucrare consacrată exclusiv formării numelor proprii cu ajutorul derivării, deși acesta este procedeul prin care inventarul onomastic românesc s-a mărit considerabil.

Analiza comparativă a lexicului și a inventarului onomastic din limba română în perspectiva unuia dintre principalele mijloace formative, derivarea, are ca rezultat realizarea primei monografii a unei serii derivative, ceea ce impune lucrării un caracter descriptiv, istoric și analitic.

Am ales, în acest scop, ca studiu de caz, seria derivativă a sufixelor *-oi(u)*, *-oaie*, *-oaia / -oh(u)*, *-oahe(a)*, *-oh(i)*, deoarece etimologia acestor sufixe a provocat numeroase controverse de-a lungul timpului, devenind subiectul mai multor articole de specialitate. Cu toate acestea, au fost neglijate unele probleme pe care le ridică acest sufix. În primul rând, este necesar să se stabilească în ce măsură putem discuta de un singur sufix moștenit din latină, cu două funcții diferite, lexicală și onomastică, sau de două sufixe omonime, unul lexical moștenit din latină și unul onomastic împrumutat din slavă, care, din cauza asemănării s-au confundat, fiind resimțite ca valori ale aceluiași sufix. În al doilea rând, lipsesc informații esențiale privitoare la extensiunea, frecvența, productivitatea și stabilitatea acestor sufixe, în plan atât lexical, cât și onomastic.

Studiind categoriile de nume derivate, remarcăm că se impune o departajare a sufixelor nominale în patru categorii:

- a) *sufixe lexicale*, care nu formează nume proprii (*-ătate*, *-anie* etc.);
- b) *sufixe onomastice*, care nu formează nume comune (*-așcu*, *-ina*, *-ea* etc.);

c) sufixe *lexico-onomastice*, care formează nume comune și, prin extensiune, nume proprii (-*esc* /-*escu*, -*oi* /-*oiu* etc.);

d) sufixe onomastico-lexicale, care formează nume proprii și, prin extensiune, nume comune (-*ache*).

2. Studiarea sufixelor în limba română ocupă un loc important în cercetările de lexicologie, deoarece limba română se încadrează între limbile care, din punctul de vedere al formării cuvintelor, apelează predominant la procedeul derivării. Cuvintele românești sunt formate, în special, prin procedeul derivării cu sufixe, și, mai puțin, prin celelalte tipuri de derivare: derivarea cu prefixe, derivarea parasintetică, derivarea regresivă, derivarea prin substituție de afixe.

Există mai multe tipuri de cercetări privitoare la derivarea sufixală în limba română. O primă categorie o reprezintă lucrările lexicologice generale care inventariază și clasifică sufixele prin care se realizează derivarea progresivă, descriindu-le din punctul de vedere al originii, al formei, al valorii semantice (Pascu 1916, Coteanu 1981, Hristea 1981). În primul tratat amplu de formare a cuvintelor în limba română (SMFC I-VI 1959), s-a evidențiat existența a peste 800 de sufixe, dintre care jumătate sunt sufixe simple și jumătate sunt sufixe complexe, cu observația că inventarul sufixelor „prezintă o aproximație pentru derivarea nonverbală, în special din cauza sufixelor din nume proprii” (Avram 1989: 9). Cercetările lexicologice pun în evidență o serie de aspecte teoretice sau aplicative nerezolvate ale statutului sufixelor: includerea sau neinclusiunea în inventare a unor sufixe arhaice care nu au fost productive sau care nu mai sunt actuale, considerarea formelor diferite de gen ca variante ale unui singur sufix sau ca sufixe diferite, problema tratării separate a sufixelor omonime sau a celor polisemantice, considerarea sufixelor onomastice ca variante ale celor lexicale sau ca sufixe individuale etc.

A doua categorie o constituie lucrările monografice, cu caracter descriptiv și analitic, care tratează în detaliu un sufix sau sufixe înrudite, din diferite puncte de vedere: etimologic, funcțional, formal, gramatical etc. (Avram 1960, 1967, Carabulea 1959, 1977, Ciompec 1962a,b, Creța 1972, Dănăilă 1960, Dominte 1967, Gheorghe 2010, Pietreanu 1960, Popescu-Marin 1960, Rudeanu 1960, Sechea,b,c 1960, Ștefănescu-Goangă 1962, Vasiliu 1960, 2001, 2002).

A treia categorie o reprezintă lucrările lexicografice care identifică formele derivate prin detașarea sufixului (CADE, DER, DCR, DELR, DEX₁, DEX₂ DEXI, MDA, MDN, NDU).

Cercetarea derivării românești în perspectivă istorică (Asan 1959, Vasiliu 1959, FCLR V 2007) a permis observarea evoluției derivării cu anumite sufixe în limba veche. Astfel, s-a observat că „numărul de sufixe care încep să derive cuvinte în limba literară în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea este mai mic decât al sufixelor care apar în secolul următor, când influența romanică, în special, impune o serie de sufixe care devin puternic productive” (Popescu-Marin 1966: 50). De asemenea, studiile dialectale (Ivănescu 1965, DRAM 2011) reflectă particularități specifice care privesc derivarea sufixală, în special productivitatea care variază de la o zonă la alta. Constatăm că sensurile unor derivate se păstrează numai în unele arii dialectale, dispărând din altele, că același sufix are valori semantice diferite de la o regiune la alta.

Derivarea onomastică a început să fie cercetată mai târziu decât derivarea lexicală, deoarece onomastica este un domeniu lingvistic care s-a constituit ca disciplină de sine stătătoare mai târziu. Lucrările de onomastică care tratează derivarea cu sufixe sunt de mai multe tipuri: dicționare (DOR, MEO, DNFR), studii istorice (Reguș 1993, Tomescu 2001) și studii descriptive (Graur 1965, Pătruț 1980, 1984, Tomescu 2006).

Sufixele antroponimice au fost descrise în studii de onomastică, fără a se evidenția specificitatea lor în raport cu formele lexicale. Astfel, a fost subliniată necesitatea studierii comparative a derivării lexicale și a celei onomastice (Tomescu 2004, 2006). Sufixul lexico-onomastic *-oi(u)/-oñ(u)* a fost amintit în diferite lucrări colective de onomastică (SMO1969) și a reprezentat subiectul unor articole științifice care au tratat numai anumite aspecte ale acestuia, precum: valoarea toponimică regională (Petrovici 1970), răspândirea zonală (Goicu, Suflețel 1980), etimologia (Hasan 1975) funcția onomastică (Goicu 1985), variantele gramaticale (Șerban 1977).

Remacăm că în studiile amintite, a fost tratat cu predilecție sufixul *-on(u)*, din cauza diferitelor opinii privind etimologia acestuia. În unele lucrări se atrage atenția asupra necesității de a diferenția sufixele lexicale *-oñ/-oañe* și *-oi/-oaie* de sufixele onomastice corespondente *-oi(u)*, *-oaia/ -oñ(u)*, *-oañe(a)*, *-oñ(i)* și se propun câteva principii metodologice necesare abordării sufixului (Tomescu 2004).

Am considerat că pentru a alcătui o monografie a seriei derivate *-oi(u)*, *-oaia*, *-oaie/ -oń(u)*, *-oańe(a)*, *-oń(i)* trebuie să studiem separat creațiile lexicale de cele onomastice, fără a ignora zona de interferență a celor două, formele onomastice delexicale. Astfel, am putut compara valorile lexicale și semantice ale sufixului, studiind comportamentul acestuia în cele două compartimente ale limbii, lexicul și onomastica.

3. Materialul cercetat în teză este constituit dintr-un inventar de cuvinte comune, realizat pe baza dicționarilor lexicale generale(CADE, DER, DCR, DELR, DEX₁, DEX₂, DEXI, MDA, MDN, NDU), mai ales ale celor de tip invers (DI, DILR), a unor dicționare regionale (DAR), precum și a dicționarilor onomastice privitoare la numele de familie, care se formează cu sufixele, care constituie subiectul tezei (DOR, DNFR).

Nu putem pretinde că inventarul de nume comune derivate cu sufixul *-oi/-oń* și toate variantele sale cuprinde toate cuvintele, deoarece limba este un sistem deschis, supus schimbărilor datorate creativității lexicale a vorbitorilor. Prin urmare, am apelat la un inventar închis (DILR) ca să putem realiza o analiză cantitativă, statistică, atât între diferitele valori ale numelor comune derivate, cât și între acestea și formele onomastice delexicale. De asemenea, am selectat o serie de derivate din alte surse în care se găsesc termeni regionali și arhaici (DAR, DRAM) care evidențiază alte aspecte ale derivării cu sufixul *respective*.

Pentru a putea stabili valorile gramaticale și semantice ale sufixului și ale bazei, a trebuit să precizăm sensurile derivatelor și ale bazelor. În acest scop am apelat la diferite lucrări lexicografice (DA, DAR, DCR, DER, DEX, DLR, DLRLC, DRAM, MDA, Scriban, Șăineanu etc.). Când în cazul unor cuvinte au fost propuse explicații diferite în dicționare, am redat toate sensurile, deoarece acestea pot ilustra diferite valori ale sufixului.

Pentru realizarea inventarului de forme onomastice derivate cu *-oi(u)/-oń(u)* am apelat la DNFR din care am selectat toate numele de familie care prezintă terminația *-oi(u)/-oń(u)*, fie că aceasta este un sufix sau o formă adaptată a terminației etimonului sau a sufixului care intră în alcătuirea unui nume împrumutat. Fiindcă DNFR propune etimologii discutabile pentru numele de familie românești, am apelat pentru clarificarea acestora și la DOR. Acolo unde am considerat oportun, am propus și alte etimologii posibile.

4. Pentru a întreprinde o cercetare lexicală, este necesar să realizăm un inventar limitat prin care să delimităm materialul supus observației, deoarece vocabularul, în ansamblul său, este variabil și nu poate fi supus analizei globale. Derivarea, prin natura sa de mijloc de îmbogățire a vocabularului, este un aspect al limbii care trebuie urmărit în evoluția sa. Clasa derivatelor este potențial infinită, permanent deschisă și, prin urmare, ar fi nerealist ca cineva să-și propună consemnarea tuturor produselor derivative. Prin urmare, materialul supus analizei este constituit din două inventare: unul al formelor lexicale derivate cu sufixele *-oi/-oń* și unul al formelor onomastice derivate cu sufixele *-oi(u)/-oń(u)*. În demersul nostru, vom apela, în primul rând, la analiza morfematică a numelor derivate care presupune „operația de segmentare a unui cuvânt derivat în morfemele componente” (DSL: 50).

Considerăm ca fiind derivate toate cuvintele în alcătuirea cărora intră o bază lexicală/onomastică care circulă independent în limba română. Vom face o diferență între bazele simple, bazele derivate în limba română și bazele derivate în limba de origine din care au fost împrumutate. Considerăm necesar să introducem într-o categorie distinctă acele cuvinte care pot fi dublu interpretate, ca derivate create în limba română sau ca derivate împrumutate, deoarece atât baza, cât și sufixul există și circulă independent în limba română și în limba de origine.

Demersul taxonomic presupune clasificarea cuvintelor și numelor identificate în funcție de diferite criterii (valoarea gramaticală, valoarea semantică) care privesc atât derivatul, cât și baza. De asemenea, se va avea în vedere originea bazelor, productivitatea diferitelor variante ale sufixului *-oi(u)/-oń(u)*, frecvența și actualitatea derivatelor.

Ulterior, am apelat la statistica lexicală care, ca metodă de cercetare a lexicului, se bazează pe relații cantitative între unități de frecvență (numărul de apariții într-un inventar dat) și rang (locul pe care-l ocupă un cuvânt într-o listă în care unitățile sunt date în ordine descrescândă a frecvenței).

În ceea ce privește antroponimele, o metodă de cercetare importantă o reprezintă analiza sub aspectul structurii fonetice și morfologice. Din acest punct de vedere, supranumele prezintă un interes deosebit, deoarece, în cazul acestora, creativitatea joacă un rol important. Sufixarea reprezintă un procedeu predilect în crearea supranumelor.

Observațiile de mai sus au indus lucrării atât un caracter sincron, cât și unul diacronic. Am urmărit evoluția sufixelor onomastice de-a lungul istoriei lor scrise până în prezent, moment în care a intervenit analiza structurală.

5. Problemele pe care ne propunem să le studiem în această lucrare implică concepte din două domenii lingvistice: onomastica și lexicologia. În ceea ce privește terminologia lucrării, aceasta nu ridică probleme speciale. Termenii din domeniul derivatologiei sunt cunoscuți și definiți.

Derivarea este procedeul de îmbogățire a vocabularului care prezintă trei aspecte: derivare progresivă, derivare regresivă și derivarea prin substituție de afixe.

Derivarea este „procedeul de formare a unor unități lexicale noi pornind de la un cuvânt de bază (morfem independent sau semidependent), care constă fie în antepunerea unor afixe, fie mai ales în postpunerea lor” (DSL: 163-164). *Derivarea progresivă* constă în adăugarea la cuvântul de bază a unui prefix sau a unui sufix sau, în cazul derivării parasintetice, a unui prefix și a unui sufix. *Derivarea regresivă* constă în suprimarea unor afixe, iar *derivarea prin substituție de afixe* constă în înlocuirea unui afix. În această lucrare ne interesează, în primul rând, *derivarea progresivă sufixală*, dar vom analiza și situații în care vom aborda aspecte ale derivării regresive sau ale substituției de afixe.

Sufixul reprezintă „afixul postpus bazei, rădăcinii sau morfemului independent” (DSL: 518). Sufixe pot fi simple sau *complexe*, „când structura lor permite identificarea unor unități mai mici, dar întregul complex funcționează ca un element unic de derivare” (Avram 1989: 8). *Sufixele complexe* pot fi compuse (din două sufixe simple) sau dezvoltate (sufixul se combină cu alte elemente nesuffixale). Termenul *serie derivativă* se referă la totalitatea variantelor sufixelor, care pot fi atribuite unui singur etimon, chiar dacă în evoluția lor au suferit interferențe ale altor sufixe.

În analiza cuvântului derivat sau a formei onomastice derivate am făcut referire la *bază* pentru a desemna cuvântul la al cărui radical se atașează afixul, indiferent dacă acesta este simplu sau derivat. De asemenea, am discutat despre *derivate în serie* atât în lexic, cât și în onomastică (*Vlăduțoiu < Vlăduțu < Vlad*).

De cele mai multe ori, termenul *radical* se confundă cu *rădăcină*. Termenul *rădăcină* a fost utilizat cu predilecție în gramatica tradițională, în cea post-saussuriană fiind preferat termenul *radical*. *Radicalul* „desemnează secvența obținută după îndepărtarea

flectivului, identificându-se cu rădăcina în cazul cuvintelor primare, nederivate (*flor-*). Spre deosebire de rădăcină, radicalul include și afixele derivative (*înflor-*)” (DSL: 421).

Vom folosi conceptul de *valoare semantică* pentru a face referire la sensul atribuit cuvântului derivat de sufix. Un sufix poate atribui mai multe sensuri, deoarece are mai multe valori semantice.

Pentru studiul derivării în domeniul onomastic, am folosit termenii cu următoarele accepții. Prin *onomastică* se înțelege, pe de o parte, ansamblul numelor proprii din sistemul unei limbi, iar pe de altă parte, studiul general al numelor proprii de persoane, de animale, de locuri etc. În ambele sensuri, *onomastica* se reclasifică în: *antroponimie*, ca inventar, respectiv, studiu al numelor de persoane, *zoonimie*, ca inventar, respectiv, studiu al numelor de animale, *toponimie*, ca inventar, respectiv, studiu al numelor de locuri. Prin *antroponim* înțelegem un nume propriu de persoană, fie că este nume primar (prenume), supranume (patronim sau poreclă), nume de familie. Oficial, sistemul antroponimelor românești este bipartit, dar se observă că, în ultimele două decenii, s-a dezvoltat moda ca un om să aibă două, trei sau chiar patru prenume, alese pe mai multe considerente. Părinții aleg mai multe prenume astfel încât unul să fie cel preferat de ei, unul să fie ales de nași, altul să fie numele unui sfânt protector etc. Prenumele nu se identifică întotdeauna cu numele de botez din mai multe motive. În primul rând, nu toate persoanele sunt botezate, chiar dacă această situație este rar întâlnită în România, țară predominant ortodoxă. În al doilea rând, se întâlnesc situații în care unul din numele atribuite la botez nu a fost trecut în certificatul de naștere.

Numele de familie reprezintă numele primit pe baza recunoașterii apartenenței individului la o familie, indiferent dacă acest lucru se petrece datorită filiației sau altor motive (căsătorie, adopție, recunoașterea individului ca moștenitor etc.).

Supranumele se confundă deseori cu *porecla*. Diferența între cei doi termeni o constituie caracterul obiectiv, denotativ al denumirii, respectiv, caracterul calificativ și afectiv: De fapt, supranumele ajunge să înlocuiască, neoficial, prenumele unei persoane. O parte din supranume au devenit nume de familie.

Antroponimele pot suferi modificări fonetice (afereză, apocopă, sincopă, reduplicare) devenind *hipocoristice*: *Alex, Ghiță, Luluș, Mia, Tița* etc.

Afereza reprezintă o modificare fonetică a unui nume care constă în căderea unui sunet, a unui grup de sunete sau a unor silabe de la început (*Gore < Grigore*,

Ghiță < *Gheorghiță* etc.). *Apocopa* reprezintă o modificare fonetică a unui nume care constă în căderea unui sunet, a unui grup de sunete sau a unor silabe de la final (*Mihai* < *Mihail*, *Anton* < *Antonie* etc.). *Sincopa* reprezintă o modificare fonetică a unui nume care constă în căderea unui sunet sau a unui grup de sunete din mijlocul numelui (*Nae* < *Nicolae*, *Nifor* < *Nichifor* etc.). Un nume poate suferi simultan mai multe tipuri de modificări fonetice: afereză și apocopă (*Manu* < *Emanuel*).

Supranumele ereditare se clasifică în *patronimice* (formate de la numele tatălui), *matronimice* (formate de la numele mamei), *maritale* (formate de la numele soțului/soției).

După criteriul provenienței, toate numele proprii pot fi sistematizate în *delexicale* (provenite de la nume comune), *deonomastice* (provenite de la numele proprii), la rândul lor, subîmpărțite în deantroponimice (provenite de la numele de persoană) și detoponimice (provenite de la numele de locuri).

Sintagma *sufixe onomastice*, nu se referă exclusiv la sufixele care derivă antroponime, ci la sufixe care derivă orice nume propriu. Dacă vom observa că un sufix este specializat doar în derivarea unei anumite clase de nume proprii (antroponime, zoonime, toponime etc.), vom menționa acest lucru prin termenii *sufix antroponimic*, *sufix zoonimic* sau *sufix toponimic*.

Problema soluționării etimologiilor diferite ale cuvintelor cu o structură analizabilă propuse de principalele lucrări lexicografice a fost semnalată în mai multe studii de specialitate (Hristea 1973, Moroianu 2006, Moroianu 2007).

Conceptul de *etimologie multiplă* este folosit pentru a face referire la acele cuvinte/ forme onomastice cu structură analizabilă care pot avea origini diferite. În cele mai multe cazuri, nu se poate opta doar pentru una dintre multiplele soluții etimologice. Se constată că, din punct de vedere etimologic, pot fi date mai multe explicații ale apariției unui cuvânt cu etimologie multiplă:

a) cuvântul a fost împrumutat, dar structura lui analizabilă a permis interpretarea sa ca derivat românesc. Cea din urmă interpretare poate fi explicată fie prin faptul că baza sau sufixul circula în limba română în perioada împrumutării cuvântului sau că acestea au fost împrumutate mai târziu;

b) altă posibilitate este ca din structura cuvântului împrumutat să se fi desprins mai târziu baza sau sufixul prin derivare regresivă;

c) conform principiului simultaneității, vorbitori diferiți ar fi putut împrumuta cuvintele, respectiv le-ar fi putut recrea după model străin;

d) coincidența identității formei unui cuvânt care a fost creat în limbă de la o bază împrumutată, fără a se cunoaște corespondentul derivat în limba respectivă.

Au fost stabilite criteriile care departajează împrumuturile de derivate. Criteriul semantic presupune să existe o corelație între sensul cuvântului și al etimonului său, criteriul formal trebuie avut în vedere când se stabilește forma bazei, iar criteriul cronologic poate face diferența între un element latin moștenit și unul împrumutat (Hristea 1973).

Istoria necunoscută a contextului în care cuvintele au fost folosite pentru prima dată de un vorbitor român întreține controversele asupra etimologiei unor cuvinte. Un studiu istoric care ar preciza data primei consemnării a cuvintelor în texte ar putea aduce mai multe lămuriri asupra acestei probleme. De asemenea, trebuie avută în vedere și derivarea prin substituție de sufixe, care ar putea clarifica mai multe etimologii forțate (Moroianu 2006).

Considerăm că în cele mai multe cazuri, cuvintele împrumutate care erau derivate în limba de origine a căror bază sau sufix circulă în limba română, au fost adaptate în limba română într-o formă care este, de asemenea, analizabilă, motiv pentru care sunt resimțite ca derivate. În această lucrare, vom clasifica aceste cuvinte într-o categorie distinctă a formelor cu etimologie multiplă, deoarece considerăm că este utilă menționarea ambelor procedee. Dacă în structura unor cuvinte semianalizabile poate fi identificat doar sufixul, le vom considera derivate de la o bază străină.

Cercetarea toponimelor este necesară, deoarece în sistemul onomastic românesc numele de locuri au servit ca baze de derivare pentru antroponime. În ceea ce privește toponimele care, aparent, sunt creații derivative, suntem de părere că, în realitate, derivarea s-a petrecut la nivelul numelui comun sau al antroponimului care a fost preluat ca toponim. Prin urmare, sufixele nu pot fi considerate toponimice, ci lexicale sau antroponimice: *Culmea Țigăneștilor, Albești, Păduchiosul* etc.

Dacă numele de persoană și cele de locuri reprezintă un inventar relativ limitat și mai greu supus schimbării pe termen scurt, exceptând poreclele, zoonimele sunt rezultatul creativității și imaginației oamenilor, creația lor nefiind limitată de vreo tradiție sau regulă. Un statut asemănător îl au numele personajelor literare și poreclele. În ceea ce privește

aceste categorii de nume proprii, nu ne propunem să insistăm asupra lor, deoarece realizarea unui inventar pe baza căruia să putem analiza formele derivate, ar reprezenta un demers laborios. Totuși, nu putem să ignorăm aceste categorii de nume, deoarece scopul lucrării este de a observa sufixele onomastice, nu doar pe cele antroponimice. Vom observa că sufixe precum *-et* (*Meret, Bunget*) derivă doar toponime, iar altele precum *-ior* produc doar zoonime (*Albior, Vinioara*).

Deoarece cercetările lexicologice românești se dezvoltă în direcția lexicologiei statistice, în realizarea monografiilor sufixelor lexico-onomastice și a celor onomastice vom avea în vedere trăsături care privesc frecvența, bogăția, concentrația, productivitatea și vitalitatea acestora.

5. Structura tezei prezentate cuprinde o introducere, un capitol teoretic, două capitole applicative și concluziile analizei seriei derivate propuse.

Capitolul introductiv prezintă obiectivele lucrării, premisele și stadiul actual al cercetării subiectului, metodologia aplicată, aducând necesare precizări terminologice.

Primul capitol este teoretic și are ca obiectiv o prezentare a derivării onomastice în limba română prin raportare la derivarea lexicală nominală, cu scopul de a sublinia necesitatea studierii distincte a celor două valori, deoarece până în prezent, au fost tratate doar sufixele lexicale, cele onomastice fiind amintite ca o valoare a sufixelor lexicale. Sufixe românești au fost amplu cercetate în studii de lexicologie și onomastică, însă fără a fi analizate într-o perspectivă comparativă. Noutatea acestei lucrări constă tocmai în această abordare, dar și în studierea monografică a unei serii derivate *-oi(u)*, *-oaie*, *-oaia/oaie*, *-oă(u)*, *-oăne(a)*, *-oă(i)* controversate, care are rolul de a evidenția necesitatea tratării distincte a valorii onomastice de cea lexicală în studiile dedicate sufixelor românești.

Pornind de la ipoteza că în limba română există sufixe specializate numai în derivarea onomastică și altele care joacă un dublu rol, formând atât derivate onomastice, cât și derivate lexicale, ne-am propus să studiem sufixele onomastice prin comparație cu cele lexicale nominale și cu cele lexico-onomastice. În capitolul dedicat derivatelor onomastice, vom face departajarea între cele formate pe teren românesc, cu sufixe autohtone, și cele străine care reprezintă împrumuturi de nume proprii din alte sisteme onomastice. Astfel, inventarul sufixelor care pot fi categorisite ca fiind sufixe antroponimice românești s-a restrâns considerabil. În acest capitol, am realizat o prezentare

generală a sufixelor românești clasificate în trei categorii: 1. Sufixe lexicale nominale; 2. sufixe lexico-onomastice; 3. sufixe onomastice.

Cel de-al doilea capitol prezintă o monografie a sufixului lexical *-oi*, *-oaie*/*-oń*, *-oană*. Monografia sufixului lexical începe cu o parte teoretică în care este prezentată originea și vechimea sufixului și se continuă cu analiza derivatelor. Unitățile din inventarul lexical sunt clasificate în funcție de forma sufixului care intră în alcătuirea lor. Astfel, sunt analizate separat derivatele formate cu *-oi*, de cele formate cu *-oaie*, cu *-on* sau cu *-oană*.

Derivatele sunt clasificate în funcție de valoarea gramaticală (substantivală, adjectivală și substantival-adjectivală). În cadrul fiecărei categorii, sunt prezentate valorile semantice ale sufixului prin raportare la sensul pe care îl atribuie derivatului: valoare augmentativă, calificativă, moțională, instrumentală etc.

În timp ce sufixul lexical *-oi*, *-oaie* este actual și productiv, varianta arhaică *-oń*, *-oańe*, *-oană* se mai păstrează doar în anumite regiuni. Cu toate acestea, nu putem vorbi de un regionalism, deoarece această formă „în limba veche, avea o mai mare extindere, fiind atestată în secolele al XV-lea și al XVI-lea” (Goicu 1985: 179-185). Deși sufixul *-oń* și varianta sa feminină *-oańe* este considerat specific zonei Banatului, în graiul maramureșean, întâlnim forme lexicale regionale derivate cu sufixul *-on*. În DILR nu este înregistrat niciun cuvânt derivat cu acest sufix. Prin urmare, ne-am folosit de alte surse pentru a selecta câteva derivate care pot dovedi că valorile lui *-oń*, *-oańe* sunt comune cu cele ale sufixului *-oi*, *-oaie*.

Capitolul se încheie cu o serie de concluzii statistice care privesc valorile gramaticale și semantice ale derivatelor și ale bazelor, productivitatea fiecărei forme sufixale și frecvența.

Cel de-al treilea capitol va prezenta sufixul onomastic *-oi(u)*, *-oaia*/*-oń(u)*, *-oańea*, *-ońi*. Schema de redactare este similară celei aplicate sufixului lexical. În primul rând, vom separa derivatele onomastice în funcție de varianta sufixului cu ajutorul căruia au fost formate: *-oi*, *-oiu*, *-oaia*, *-on*, *-onu*, *-oană*, *-oni* etc. Derivatele sunt clasificate, în funcție de caracteristicile bazelor, în deantroponimice, detoponimice și delexicale. În fiecare categorie sunt operate alte clasificări, în funcție de următoarele criterii: bază simplă/derivată, originea bazei etc. În cazul derivatelor deantroponimice, avem în vedere dacă

baza reprezintă un prenume sau un supranume și dacă numele este religios sau laic. În cazul numelor împrumutate, am discutat originea acestora.

Numele de familie formate cu sufixul lexical *-oi* se împart, în funcție de caracteristicile bazei, în două categorii: deantroponimice și delexicale. După selectarea formelor onomastice care nu ridică probleme de interpretare în analiză și includerea lor în fiecare dintre cele două categorii, deantroponimice (1) și delexicale (2), toate celelalte nume rămase, le-am împărțit pe categorii în nume de familie care pot fi interpretate atât ca delexicale, cât și ca deantroponimice (3), nume de familie pentru care autorii dicționarilor onomastice au propus etimologii diferite (4), nume de familie în cazul cărora este posibil să se fi făcut greșeli de transcriere (5), nume de familie pentru care au fost propuse etimologii considerate incerte (6), nume de familie nederivate care preiau forme derivate în plan lexical (7), nume de familie cu etimologie necunoscută (8), nume cu aspect derivativ pentru care nu au putut fi identificate baze în limba română, dar care au fost explicate ca adaptări ale unor nume străine (9).

În DNFR sunt înregistrate 982 de nume de familie care au terminația *-oiu*. Dintre acestea, unele nume de familie sunt derivate românești, iar unele nume sunt neanalizabile.

Numele de familie derivate cu sufixul *-oiu* se împart în două categorii, în funcție de bazele de la care s-au format: deonomastice și delexicale. Numele de familie deonomastice s-au format de la antroponime (deantroponimice) sau de la toponime (detoponimice). Numele de familie deantroponimice s-au format de la baze care sunt nume sau supranume. Prin nume înțelegem atât prenume, cât și nume de familie. Am preferat să folosim termenul general nume, deoarece nu există un dicționar de prenume românești, ceea ce face imposibilă clasificarea unor nume ca prenume (baze românești de origine străină) sau nume de familie care preiau nume din alte limbi care nu au dat prenume românești (baze străine).

O serie de nume maritale s-au format cu sufixul feminin *-oaia*. Cele mai multe sunt deantroponimice, restul fiind delexicale. Separat am analizat derivatele formate cu diferite variante ale sufixului *-oaia* : *-oaie*, *-oaiei*, *-oae*, *-oe*, *-oia*, *-oie*. La finalul capitoului, am prezentat derivatele formate cu sufixe compuse cu ajutorul unui sufix din seria analizată în această lucrare: *-oaica*, *-iloiu*, *-ițoiu*, *-oianu*, *-oloiu*, *-otoiu*, *-uloiu*, *-uțoiu*.

Ultimul capitol prezintă concluziile generale în urma realizării monografiei sufixului *-oi(u)/ -oń(u)* care are ca scop abordarea unor noi principii metodologice în studiul sufixelor românești și evidențierea necesității de a trata distinct sufixele lexicele de cele onomastice. Această necesitate este impusă de valorile distincte ale sufixelor lexicele (augmentativă, calificativă, moțională etc.) față de cele ale sufixelor onomastice (patronimică, maritală, matronimică).

Originalitatea lucrării privește faptul că în lingvistica românească nu există o lucrare consacrată special derivării onomastice. În monografiile sufixelor din limba română (FCLR IV 2015), sufixele onomastice nu au fost tratate separat, ci în cadrul analizei valorilor sufixelor lexicele, a fost amintită și valoarea onomastică, căreia nu i s-a acordat importanțe care o merită.

Alegerea sufixului lexical *-oi (-oaie)/ -on (-oană)* și a corespondentului său onomastic *-oi(u), (-oaie)/ -on(u), (-oană)* a evidențiat faptul că trebuie să departajăm sufixele lexicele de cele lexico-onomastice și de cele onomastice. Suffixele lexico-onomastice *-oi(u) (-oaie)/ -on(u) (-oană)* formează nume proprii delexicale care sunt supranume și, prin natura lor, păstrează valorile semantice ale sufixului lexical corespondent (augmentativă, peiorativă, calificativă etc.). Când supranumele au devenit nume de familie, aceste valori s-au pierdut, deoarece numele s-au desemantizat și și-au redefinit valoarea ca patronimice sau ca matronimice. Suffixul *-oi(u) (-oaie)/ -on(u) (-oană)* are valoare onomastică când formează nume proprii deonomastice de la baze religioase sau împrumutate.

Prezentarea originii și a etimologiei sufixelor *-oi(u) (-oaie)/ -on(u) (-oană)* a condus la departajarea sufixului lexico-onomastic *-oi(u) (-oaie)/ -on(u) (-oană)* <lat. *-oněus, -oněa* de sufixul onomastic *-oi(u)* <sl. *-oje*.

Analiza antroponimelor a evidențiat alte probleme ale onomasticii românești: lipsa unui dicționar complet al prenumelor românești și necesitatea redactării unui nou dicționar onomastic care să ofere interpretări etimologice obiective, având în vedere că pentru majoritatea numelor cele două mari dicționare de onomastică, DOR și DNFR, oferă soluții etimologice diferite.

Studierea monografiilor dialectale a arătat faptul că sufixul *-oń, -oan(e)* nu este productiv doar în Banat, ci și în alte zone ale țării, precum Maramureș, lucru pe care l-am

demonstrat în această lucrare cu ajutorul unui inventar de cuvinte derivate cu *-oń*, *-oań(e)*, realizat pe baza dicționarului de regionalisme (DRAM 2011). De asemenea, a fost evidențiat faptul că sufixul *-oi*, *-oaie* este foarte productiv în zona Maramureșului, formând numeroase regionalisme: *alboi* „albastru”, *bosorcoi* „vrăjitor”, *ciocoi* „ciocârlie”, *găzdoi* și *găzdoie* „gazdă”, *gălcoi* „cel care are gălci”, *măsoaie* „față de masă”, *urdzoi* „stative”. O altă zonă în care a fost semnalată frecvența derivatelor cu sufixul *-oi*, *-oaie* este Țara Crișurilor: *fundoaie* „obloane”, „partea de dinapoi a casei”, *mărântoi* „înalt de statură”, *suptoi* „talpa casei”, *tăcătoi* „tăcut, morocănos”, *spurcoi* „buboi”.

Am constatat că sufixul *-oi* are valori semantice diferite în anumite zone dialectale (vezi sufixul *-oi*, care în Maramureș are valoare diminutivală, *căsoi* „căsuță de la hotar”, spre deosebire de restul țării, în care are valoare augmentativă). Astfel, a fost subliniată importanța studiului formării cuvintelor în dialectele limbii române.

În concluzie, pornind de la studiile lingviștilor care au încorporat în lucrările de onomastică și de formare a cuvintelor observații legate de sufixele lexico-onomastice și de cele onomastice, în această lucrare am studiat derivarea onomastică raportată la derivarea lexicală, analizând seria derivativă *-oi(u)*, *-oaia/ -oń(u)*, *-oańea*, *-ońi*. În urma analizei tuturor formelor lexicale și onomastice derivate cu sufixul *-oi(u)/ -on(u)*, se confirmă ipoteza de la care a pornit această teză: necesitatea studierii comparative a derivării lexicale și a celei onomastice.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Anghel, Șerban 1974	=Anghel, Ioana, Șerban, Felicia, <i>Probleme ale reconstituirii sistemului de derivare al limbii române dintre secolele al IX-lea și al XV-lea</i> , în CL XIX, nr. 1, 67-75.
Anghel, Șerban 1979	= Anghel, Ioana, Șerban, Felicia, 1974, 1979, <i>Formarea cuvintelor în limba română în secolele IX-XV. Derivarea cu sufixe</i> , în CL XXIV, nr. 2, 171-178.
Asan 1959	= Asan, Finuța, 1959, <i>Derivarea cu sufixe și prefixe în „Psaltirea Hurmuzaki”</i> , în SMFC I, 203-212.

Avram, M. 1960	=Avram, Mioara, 1960, <i>Sufixe românești -ilă masculin și -ilă/-ilă feminin</i> , în SMFC II, 149-178.
Avram, M. 1967	=Avram, Mioara, 1967, <i>Contribuții la studierea derivării cu -îv</i> , în SMFC IV, 87-111.
Avram, M. 1989	=Avram, Mioara, 1989, <i>Introducere în studiul sufixelor</i> , în FCLR III, 5-13.
Avram, M. 1999	=Avram, Mioara, 1999, <i>Formarea cuvintelor în preocupările lui Sextil Pușcariu</i> , în SUBB, nr. 1-2, 77-87.
Bogrea 1922-1923	=Bogrea, Vasile, 1922-1923, <i>Contribuții la studiul sufixelor românești</i> , în DR III, 803-807.
Carabulea 1959	=Carabulea, Elena, 1959, <i>-ame și -ime în limba română</i> , în SMFC I, 65-75.
Carabulea 1977	=Carabulea, Elena, 1977, <i>Nume de locuitori în -ean, -ian, -an</i> , în LR XXVI, nr. 2, 149-154.
Cazacu 1973	=Cazacu, Boris, 1973, <i>Folosirea derivatelor cu sufixele -al și -ar</i> , în LL, nr. 2, 11-13.
Ciobanu 1959	=Ciobanu, Elena, 1959, <i>Observații asupra formării numelor de familie feminine de la masculine</i> , în SMFC I, 137-143.
Ciobanu 1962	=Ciobanu, Elena, 1962, <i>Categoriile semantice create de sufixul -ar în limba română</i> , în SMFC III, 143-154.
Ciobanu 1969	=Ciobanu, Elena, 1969, <i>Unele aspecte ale formării numelor de meserii cu sufixe în limba română contemporană</i> , în SMFC V, 17-35.
Ciompec 1959	=Ciompec, Georgeta, 1959, <i>Sufixul -aj</i> în SMFC I, 51-64.
Ciompec 1962	=Ciompec, Georgeta, 1962, <i>Variantele sufixelor -ant/-ent, -anță/-ență din limba română</i> , în SMFC III, 129-141.

Contraș 1962	=Contraș, Eugenia, 1962, <i>Sufixul -er</i> în SMFC III, 155-102.
Creța 1967	=Creța, Zorela, 1967, <i>Sufixe peiorative</i> , în SMFC IV, 177-194.
Creța 1972	=Creța, Zorela, 1972, <i>Sufixul -uică</i> , în SMFC VI, 97-106.
Dănăilă 1960	=Dănăilă, Ion, 1904, <i>Sufixul -ard</i> , în SMFC II, 117-123.
Diaconescu 1979	=Diaconescu, Ion, 1979, <i>Sufixul -ar în onomastică</i> , în „Buletin științific”, Pitești, 171-172.
Dimitrescu 1958	=Dimitrescu, Florica, 1958, <i>Relațiile dintre diminutive și augmentative în limba română</i> , în „Omagiu lui Iorgu Iordan. Cu prilejul împlinirii a 70 de ani”, București, Editura Academiei, 241-253.
Dimitrescu 1960	=Dimitrescu, Florica, 1960, <i>Valoarea peiorativă a sufixului -aticus</i> , în „Studii clasice” II, 321-330.
Dimitrescu 1965	=Dimitrescu, Florica, 1965, <i>Tendințe ale formării cuvintelor în limba română (Cuvinte noi în presa actuală)</i> , în LL X, 231-245.
Dominte 1967	=Dominte, Constantin, 1967, <i>Sufixul -erie în limba română</i> , în SMFC IV 69-79.
Dominte 2001	=Dominte, Constantin, 2001, <i>Între vocabular și gramatică: mișcarea - procedeu distinct de formare a cuvintelor</i> , în LLR XXX, nr. 2, 3-10.
Sala 2001	=Sala, Marius (coord.), 2001, <i>Enciclopedia limbii române</i> , București, Editura Univers Enciclopedic.
FCLR I - III	= <i>Formarea cuvintelor în limba română</i> , Al. Graur și Mioara Avram (coord.). Volumul I, <i>Compunerea</i> de Fulvia Ciobanu și Finuța Hasan, 1970; volumul al II-lea, <i>Prefixele</i> de Mioara Avram, Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, Florica Ficșinescu, Cristina Gherman, Finuța Hasan, Magdalena Popescu-Marin, Marina Rădulescu,

- I. Rizescu, Laura Vasiliu, 1978; volumul al III-lea. *Sufixe. 1. Derivarea verbală* de Laura Vasiliu, 1989; [București], Editura Academiei.
- FCLR V = *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea - al XVIII-lea*, 2007, Eugenia Contraș, Cristina Gherman, Finuța Hasan, Rodica Ocheșeanu, Magdalena Popescu-Marin (coord.), București, Editura Academiei Române.
- Fischer 1954 = Fischer, Iancu, 1954, *Unele probleme ale formării cuvintelor în limba română*, în SCL V, nr. 3-4, 293-307.
- Fischer 1985 = Fischer, Iancu, 1985, *Latina dunăreană. Introducere în istoria limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Gheorghe 2010 = Gheorghe, Iulia, 2010, *The suffix -bil in Romanian*, în „Studii și cercetări de lexicologie” (SCOL), anul III, nr. 1-2, 257-268.
- Gaur 1929 = Gaur, Alexandru, 1929, *Nom d'agent et adjectif en roumain*, Paris, Librairie ancienne H. Champion.
- Gaur 1959 = Gaur, Alexandru, 1959, *Cu privire la sufixele -abil și -ibil*, în LR VIII, nr. 5, 59-60.
- Gaur 1965 = Gaur, Alexandru, 1965, *Nume de persoane*, București, Editura Științifică.
- Gaur 1968 = Gaur, Alexandru, 1968, *Tendențele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică.
- Gaur 1972 = Gaur, Alexandru, 1972, *Nume de locuri*, București, Editura Științifică.
- Hasan 1972 = Hasan, Finuța, 1972, *În legătură cu etimologia sufixelor -ac, -ec, -ic, -oc, -uc și -ag, -eg, -ig, -og, -ug*, în SMFC VI, 45-54.

Hreapcă 1976	=Hreapcă, Doina, 1976, <i>Derivate cu sufixul -aș(ă) în graiurile din sudul Moldovei</i> , în „Anuar de lingvistică și istorie literară” XXV, 121-132.
Ionașcu 1959	=Ionașcu, Ecaterina, 1959, <i>Sufixe -ar și -aș la numele de agent</i> , în SMFC I, 77-84.
Ionescu 1978	=Ionescu, Christian, 1978, <i>Sistemul antroponimic românesc în secolele al XIV-lea și al XV-lea (Țara Românească)</i> , în LR XXVII, nr. 3, 243-252.
Iordan 1939	=Iordan, Iorgu, 1939, <i>Sufixe românești de origine recentă</i> , în BPh VI, 1-59.
Iordan 1956	=Iordan, Iorgu, 1956, <i>Limba română contemporană</i> , București, Editura Ministerului învățământului.
Iordan 1963	=Iordan, Iorgu, 1963, <i>Toponimia românească</i> , București, Editura Academiei.
Iordan 1964	=Iordan, Iorgu, 1964, <i>Unele aspecte ale formării cuvintelor în limba română actuală</i> , în SCL XV, nr. 4, 401-422.
Iordan 1967	=Iordan, Iorgu, 1967, recenzie la Acad. Al. Graur, <i>Nume de persoane</i> , București, 1965, în SCL XVIII, nr. 1, 91-95.
Kis 1960	=Kis, Emese, 1960, <i>Sufixul -ău în cuvintele de origine maghiară din limba română</i> , în CL V, nr. 1-2, 75-85.
LRC II	=Coteanu, Ion, Bidu-Vrănceanu, Angela (coordonatori), 1975, <i>Limba română contemporană: Vocabularul</i> , vol. II, București, Editura Didactică și Pedagogică; ed.a II-a, Ion Coteanu, Narcisa Forăscu, Angela Bidu-Vrănceanu (coordonatori), 1985.
Moroianu 2006	=Moroianu, Cristian, 2006, <i>Probleme de etimologie internă. Derivarea cu sufixe</i> , în LR VI, nr. 5-6, 351-372.
Moroianu 2007	=Moroianu, Cristian, 2007, <i>Aspecte ale derivării în limba română</i> , în „Studii lingvistice. Omagiu

- profesoarei Gabriela Pană Dindelegan la aniversare”, București, Editura Universității din București.
- Nestorescu 2006 =Nestorescu, Virgil, 2006, *Aspecte ale formării cuvintelor în limba română veche (sec. XIV-XVI)*, în Nestorescu, VCR, 17-64; prima apariție, în SCL XXVII (1976), nr. 4, 377-388 și nr. 5, 493-514.
- Pascu 1910 =Pascu, George, 1910, *Din Sufixele românești. Sufixele -eră, -ete și -ot* în „Revue de Dialectologie romane”, II, 56-83.
- Pietreanu 1960 =Pietreanu, Marieta, 1960, *Suffixul -an*, în SMFC II, 93-100.
- Pop 1927-1928 =Pop, Sever, 1927-1928, *Derivate prin sufixe augmentative*, în DR V.
- Popa 1967 =Popa, Eleonora, 1967, *Sufixe moționale pentru formarea masculinului*, în SMFC IV, 163-176.
- Popescu 1958 =Popescu, Magdalena, 1958, *Sufixe productive și neproductive*, în SCL IX, nr. 2, 243-262.
- Popescu 1960 =Popescu-Marin, Magdalena, 1960, *Nume de locuitori derivate de la teme străine*, în SMFC II, 213-224.
- Popescu-Marin 1960 =Popescu-Marin, Magdalena, 1960, *Suffixul substantival -ata*, în SCL XI, nr. 3, 669-671.
- Popescu-Marin 1966 =Popescu-Marin, Magdalena, 1966, *Din istoria derivării cu sufixe în limba română*, în LR XV, nr. 1, 41-52.
- Popescu-Marin 1978 =Popescu-Marin, Magdalena, 1978, *Modele învechite și populare de derivare menținute în numele de familie*, în LR XXVII, nr. 3, 297-303.
- Rădulescu 1980 =Rădulescu, Marina, 1980, *Despre moțiunea numelor de agent în -or, -ier*, în LR XXIX, nr. 5, 537-541.
- Reguș-Reguș 1974 =Reguș, Corneliu, Reguș, Aspazia, 1974, *Antroponimele masculine în documentele slavo-române*

- emise de cancelaria Moldovei între anii 1388-1456, în SCL XXV, nr. 5, 497-509.*
- Reguș-Reguș 1995 = Reguș, Corneliu, Reguș, Aspazia, 1995, *Antroponimia feminină din documentele interne. Sec. XTV-XVI*, în SCO, nr. 1, p. 143-224.
- Reguș-Reguș 1999 = Reguș, Corneliu, Reguș, Aspazia, 1999, *Nume de femei în vechi acte istorice (sec. XIV-XVI)*, București, Editura Mustang.
- Reinheimer-Rîpeanu 1989 = Reinheimer-Rîpeanu, Sanda, 1989, *Derivat sau împrumut?*, în SCL XL, nr. 4, 373-379.
- Rizescu 1972 = Rizescu, I., 1972, *Asupra sufixelor onomastice -a₁ (topoantroponimic) și -a₂ (antroponimic)*, în SMFC VI, 37-43.
- Robciuc 1988 = Robciuc, Ion, 1988, *Despre unele cuvinte românești de origine slavă*, în SCL XXIX, nr. 2, 167-170.
- Rudeanu 1960 = Rudeanu, Vadim, 1960, *Sufixe -anie și -enie în limba română*, în SMFC II, 101-106.
- Rusu 1962 = Rusu, Valeriu, 1962, *În legătură cu derivarea cu sufixe în dacoromână*, în FD IV, 257-268.
- Sala 2006 = Sala, Marius, 2006, *De la latină la română*, ed. a 2-a revizuită, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sădeanu 1962 = Sădeanu, Florența, 1962, *Sufixe colective din limba română cu specială privire asupra repartiției lor*, în SMFC III, 44-87.
- Seche 1960a = Seche, Luiza, 1960, *Sufixe -(a/e)nt, -(a/e)ntă*, în SMFC II, 107-116.
- Seche 1960b = Seche, Luiza, 1960, *Sufixul -iadă*, în SCL XI (1960), nr. 3, 715-718.
- Seche 1962 = Seche, Luiza, 1962, *Sufixul -ură ț-atură, -ătură, -etură, -itură, -sură, -tură*, în SMFC III, 187-196.

SMO	=Petrovici, Emil, Pătruț, Ioan (redactori responsabili), 1969, <i>Studii și materiale de onomastică</i> , București, Editura Academiei.
SMFC I-VI	= <i>Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română</i> , voi. I, 1959 (redactori responsabili: Acad. Al. Graur, Prof. Jacques Byck); vol. al II-lea, 1960 (redactori responsabili: Acad. Al. Graur, Prof. Jacques Byck); vol. al III-lea, 1962 (redactor responsabil: Acad. Al. Graur); vol. al IV-lea, 1967 (redactori responsabili: Acad. Al. Graur, Mioara Avram); vol. al V-lea, 1969 (redactori responsabili: Acad. Al. Graur, Mioara Avram); vol. al VI-lea.
Stoichițoiu-Ichim2001	=Stoichițoiu-Ichim, Adriana, 2001, <i>Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate</i> , București, Editura ALL Educațional.
Ștefănescu-Goangă 1962	=Ștefănescu-Goangă, Zizi, 1962, <i>Suffixul -ache</i> , în SMFC III, 119-127.
Ștefurea 1877	=Ștefurea, Ștefan, 1877, <i>Sufixe latinești -aceus, -uceus, -icius în limba românească</i> , în Conv. lit. XI, nr. 6, 217-223.
Ștefurea 1892	=Ștefurea, Ștefan, 1892, <i>Suffixul românesc -an</i> , în Conv. lit., XXVI, nr. 6, 462-477.
Teiuș 1962	=Teiuș, Sabina, 1962, <i>Sufixe noi în antroponimia românească</i> , în LR XI, nr. 2, 151-153.
Tomescu 1996	=Tomescu, Domnița, 1996, <i>Sufixele antroponimice românești moștenite din latină</i> , în SCL, XLIV, 2, 34-39.
Tomescu 2004	=Tomescu, Domnița, 2004, <i>La derivation anthroponymique romane: les suffixes roumains – OŃ(U), - OĂNE(A), -OŃ(I)</i> , în „Novi te ex nomine, Estudos filológicos ofrecidos ao Prof. Dieter Kremer”,

- Fundación Pedro Barrié de la Maza, Santiago de Compostela, 197-203.
- Tomescu 2005a =Tomescu, Domnița, 2005, *Derivarea romanească în contextul derivării romanice. Continuitatea sufixului latin -aria*, în „Limba română. Omagiu Vasile Frățilă”, Timișoara, Editura Universității din Timișoara, 243- 251.
- Tomescu 2005b =Tomescu, Domnița, 2005, *Tipologia numelor de persoană provenite de la numele de locuri*, în „Direcții ale lingvisticii actuale. In memoriam Magdalena Vulpe”, Editura Universității din Ploiești.
- Tomescu 2006 =Tomescu, Domnița, 2006, *Derivarea onomastică în limba română: sufixele antroponimice*, în „Omagiu Gheorghe Bolocan”, Editura Universitaria Craiova, 552-559.
- Tomescu 2007 =Tomescu, Domnița, 2007, *Derivarea lexicală și derivarea onomastică în limba română*, în „Limba română. Stadiul actual al cercetării”, Actele celui de al 6-lea Colocviu al catedrei de limba română (29-30 noiembrie 2007), Editura Universității din București, 609-614.
- Tomescu 2009 =Tomescu, Domnița, 2009, *Etymologie et onomastique*, în „Studii și cercetări de onomastică și lexicologie” (SCOL), nr. 1-2, anul II.
- Trifan 2010 =Trifan, Elena, 2010, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală -Derivarea- Perioada 1990-2001*, Cluj, Editura Digital Data.
- Tudose 1978 =Tudose, Claudia, 1978, *Derivarea cu sufixe în româna populară*, București, Tipografia Universității din București.

- Vasiliu 1959 =Vasiliu, Laura, 1959, *Derivarea cu sufixe și prefixe în „Cartea cu învățătură a diaconului Coresi din 1581”*, în SMFC I, 221-259.
- Vasiliu 1960 =Vasiliu, Laura, 1960, *Sufixul -(î)ori în SMFC II*, 179-184.
- Vasiliu 2001 =Vasiliu, Laura, 2001, *Etimologia și evoluția sufixelor -ar, -ă, -ară, -are în SCL LII*, nr. 1-2, 63-77.
- Vasiliu 2002 =Vasiliu, Laura, 2002, *Structura morfologică și semantică a derivatelor cu sufixele -ar, -ă, -ară, -are*, în SCL LIII, nr. 1-2, 53-63.
- Vasiliu 2003 =Vasiliu, Laura, 2003, *Sufixe compuse și dezvoltate ale lui -ar*, în SCL LIV, nr. 1-2, 117-127.
- Vârlan 2012 =Vârlan, Mariana, 2012, *Derivarea sufixală nominală în româna actuală*, Craiova, Editura Universitaria.

BUBLIOGRAFIA PRIMARĂ

- CADE =*Dicționar enciclopedic ilustrat*, 1929-1931, Candrea, I.-A, Adamescu, Gh., Editura „Cartea Românească”, București.
- DAR =*Dicționar de arhaisme și regionalisme*, 2002, 2 vol., Bulgăr, Gh., Constantinescu-Dobridor, Gh., București, Editura Saeculum Vizual.
- DCR =*Dicționar de cuvinte recente*, ediția a III-a, 2013, Dimitrescu, Florica, (coord.), Ciolan, A., Lupu, C, București, Editura Logos.
- DELR =*Dicționarul etimologic al limbii române*, 2011, Volumul I. A B (redactori responsabili: acad. Marius Sala, Andrei Avram, membru corespondent al Academiei Române, Responsabil de volum: Doru Mihăescu), București, Editura Academiei Române, [tiraj nou, revizuit, 2012].
- DER =*Dicționarul etimologic al limbii române*, Ciorănescu, A., 2002, (ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru-

	Mehedinți și Magdalena Popescu Marin), București, Editura Saeculum I. O.
DEX ¹	= <i>Dicționarul explicativ al limbii române</i> , 1998, ediția a II-a (conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu, dr. Lucreția Mareș), București, Editura Univers Enciclopedic.
DEX ²	= <i>Dicționar explicativ al limbii române</i> , 2009, ediția a II-a, Coteanu, Ion (coord.), Seche, M., Seche, Luiza, ediția a 2-a, revizuită și adăugită, București, Univers Enciclopedic Gold, 2009.
DI	= <i>Dicționar invers</i> , 1957, București, Editura Academiei.
DILR	= <i>Dicționar invers al limbii române & CD-ROM</i> , 2007, Căpățână, Cecilia (coord.), București, Editura Niculescu.
DLRM	= <i>Dicționarul limbii române moderne</i> , 1958, Macrea, D. (coord.), București, Editura Academiei R.S. România.
DNFR	= <i>Dicționar al numelor de familie românești</i> , 1983, Iordan, Iorgu, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
DOR	= <i>Dicționar onomastic românesc</i> , 1963, Constantinescu, N.A., București, Editura Academiei.
DSL	= <i>Dicționar de științe ale limbii</i> , 2001, Bidu-Vrănceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, București, Editura Nemira.
DRAM	= <i>Dicționar de regionalisme din Maramureș</i> , 2011, Ștef, Dorin, Baia Mare, Editura Etimologica.
MDA	= <i>Micul dicționar academic</i> , 4 vol. (redactori responsabili: Acad. Marius Sala și Ion Dănilă; lucrarea a fost începută sub conducerea Acad. Ion Coteanu), București, Editura Univers Enciclopedic, Volumul I: A-C (2001); volumul al II-lea: D H (2002); volumul al III-lea: I-Pr (2003); volumul al IV-lea Pr-Z (2003).
MDN	= <i>Marele dicționar de neologisme</i> , 2008, Marcu, F., București, Saeculum Vizual.

NDU	= <i>Noul dicționar universal al limbii române</i> , 2009, Oprea, I., Pamfil, C., Radu, G, Zăstroiu, R., ediția a 3-a, București, Litera Internațional.
NODEX	= <i>Noul dicționar explicativ al limbii române</i> , 2002, București, Litera Internațional (CD-ROM).